

Bij die gelegenheid zou Maria haar verlangen te kennen gegeven hebben, dat te Lourdes een kapel voor haar gesticht werd.

En vermoedelijk om de inwoners tot het vervullen van dien wensch te bewegen, deed ze toen, uit de grot, waarin ze verscheen, een bron ontspringen, die wonderdadige genezing bood voor alle zieken.

Zóó werd Lourdes de plaats, waar jaar op jaar duizenden bedevaartgangers bevrijding zoeken van allerlei kwalen.

Aanleiding tot Lourdes' verheffing was dus verschijning van Maria. Doel: bevestiging van het dogma der onbevleete ontvangenis van de Moedermaagd, en propaganda van de Mariaverering — Wie dit weet, weet dunkt me, genoeg, om zijn houding tegenover de z.g.n. wonderen van Lourdes te bepalen.

Zóó zal m'n inzender er óók wel over denken.

Mattheus-passion.

Een ander lezer vraagt me, of het een christen wel geoorloofd is uitvoeringen als die van de bekende Mattheus-passion bij te wonen, waarbij ook ongelovigen deelen der H. Schrift en zelfs woorden van onzen Heere Jezus Christus zingen.

Hij acht, dat zulk een onwaarschijnlijkheid stuitend is, en het heilige te na komt.

Het is een teere kwestie, die vrager hiermee aan de orde stelt. En ik vrees, dat m'n antwoord hem niet geheel bevredigen zal.

In 't algemeen moeten we, met name ten opzichte van ons-zelfen, den eisch van waarheid en oprechtheid, vooral in het heilige, met allen nadruk handhaven.

Oók in de kunst.

Alleen wie de kunst om de kunst zoekt, en haar niet dienstbaar en dus ondergeschikt maakt aan de eere onzes Gods — kan het onverschillig schijnen, of iemand bij de uitvoering eener compositie als de Mattheus-passion al of niet gelooft en dus meent wat hij zingt.

En ik ben het met den vrager volkomen eens, dat het voor een christen stuitend is, en dat het hem als profanatie in de ooren moet klinken, als hij menschen, die hij kent als ongelovigen, als spotters met het heilige misschien, woorden hoort uitzingen, die onze Heiland sprak in de ontroerende momenten van zijn heilig lijden.

Zulk zingen kan Gode niet welbehagelijk zijn. 't Is het omkeeren van de door Hem gestelde orde:

hij gedroomd heeft en slaat er geen acht op.

Regel 42-88. De engel herhaalt het bevel. Hoe Karel er nu tegenover gaat staan.

Kort en bondig herhaalde de verstoorde engel het bevel, zodat de koning zeer bevreesd werd, en er over na ging denken. Doch toen moest Karel's menselijkheid in drieërlei opzicht tegen dit bevel van God botsen.

In de eerste plaats om de inhoud. Karel overwoog zijn rijkdommen en zijn machtspositie en vroeg zich terecht af: „Waarom zou ik toch gaan stelen?”

Vervolgens plaatste de herkomst van het bevel hem voor 'n tweede moeilijkheid. — had God niet uitdrukkelijk geboden: „Gij zult niet stelen?”

En ten slotte: de vrome vorst had Gods hand in z'n leven gezien, z'n zegeningen erkend en wist zich daardoor Gods gunsteling. De komende hofdag had hij ongetwijfeld gezien als 'n kroon, die Gods goedheid op zijn voorspoedig vorstentje wilde zellen — moeilijk kon hij daarom aannemen, dat God hem nu zo te schande zou willen maken. Z'n derde bezwaar gold de strekking en de gevolgen van het bevel.

Ach, z'n beperkte menselijke inzicht kon dat niet rijmen en afgetoed door het denken, viel hij ten slotte weer in slaap.

Regel 89-118. De engel komt voor de 3de maal. Karel's beslissing.

In z'n gegronde bezwaren openbaarde Karel z'n dieper levende religieuze persoonlijkheid. Het opvolgen van het bevel was zo geworden tot 'n zaak van groot geloofsvertrouwen, want God zeide, dat Karel door te stelen zijn leven en zijn eer zou behouden, terwijl volgens Karel's menselijk inzicht hij gevaar liep beide daardoor te verliezen. Toen de engel dan ook voor de 3de maal kwam, begreep hij, dat Karel wel wilde, maar zolang hij er over bleef denken, niet kon gehoorzamen. Daarom sprak hij nu met mildheid en vriendelijkheid, zacht vol wijze raad. Hij beval nu niet meer, maar drong heidevol aan. Hij wist, dat Karel gaarne Gods wil deed en zeide dan ook: „Handel nu verstandig, koning! want God wil het”. Zo hielp hij Karel, opdat zijn hart zou zegevieren over zijn verstand.

De vriendelijke woorden van de engel, waarin Karel de stem van Gods liefde beluisterde, sloegen in en nu overtuigt, dat God werkelijk dat bevel gaf, maakte hij het teken des kruises en nam hij het besluit, in het volle bewustzijn van wat er op het spel stond: leven en eer, toch te gaan stelen. Dat viel hem zwaar, want hij had liever, dat God hem al zijn land en burchten ontnam. Karel kwam tot het besef, dat het voor 'n ridder pur-sang 'n ellendig ding is te moeten stelen. De strijd tussen riddereer en vroomheid spijste zich toe in het dilemma: gaan stelen of God mishagen.

niet een dienstbaar maken van de kunst aan Gods eere; maar omgekeerd het heilige Woord Gods en het woord en het werk van onzen Heere Jezus Christus exploiteeren ten behoeve van de kunst.

Intusschen moeten we hier toch met alle voorzichtigheid onderscheiden.

De personen, die bij zulk een uitvoering optreden, kennen we — 'k bedoel het groote publiek — doorgaans niet van nabij. En ook, als we hen kennen, kunnen we ons toch nog licht vergissen in hun innerlijke verhouding tot hetgeen ze zingen.

In elk geval zijn en blijven zij zélfen daarvoor in de eerste plaats verantwoordelijk.

Stellig behoort het niet tot onze roeping hen één voor één aan onzen keur te onderwerpen.

Wat we, als christenen mogen, maar dan ook moeten eischen, is, dat, wie belast zijn met de saamstelling en leiding van een koor, dat uitvoeringen geeft als die van de Mattheus-passion aan elk medewerker den eisch stelle, dat hij de heilige zangstof als waarachtig aanvaarde en als heilig behandelde.

Intusschen blijkt uit vragen, als die inzender stelde, hoe dringend noodig het is, dat we, als christenen, ook in de beoefening van de zangkunst eigen wegen gaan, en ons niet afhankelijk maken van de wereld.

V.

F.

LITERATUUR EN KUNST.

De beteekenis van Pennings werk.

(Slot.)

VII. De vorm der stofbewerking.

Als het derde element van de beteekenis der Penning-boeken noemde ik, naast stofkeuze en stofbewerking, den vorm, waarin deze bewerking geschiedt. Ten besluite van deze artikelenreeks daarover nog een enkele opmerking.

Uiteraard is er nauwe samenhang tusschen wat in het vorige artikel behandeld werd en wat nu aan de orde is. De methode van bewerking immers beslist over den vorm, althans in zoverre, dat uit de wijze van voorstellen vanzelf voortvloeit een bepaald karakter van den vorm. We sluiten dus in dit artikel ons aan bij de hoofdlijnen van het vorige.

Penning heeft in het bijzonder zin voor activiteit;

Hij doorzag het niet, doch vol vertrouwen gaf hij zich aan zijn God over in het korte gebed: „Nu soe moeti mi ghesterken”. Hij verloochende zijn menselijkheid voor zijn geloof.

Regel 119-166. Hoe Karel buiten zijn kasteel komt.

Voor de middeleeuwer stond het vast, dat de mens volkomen van God afhankelijk was en dat wanneer iemand op God vertrouwde, hij dan ook Gods bijstand in het leven zou ervaren. Dit geloof, dat onwankelbaar was, is in ons verhaal verzonnelijk in het nachtelijk gebeuren met Karel. Het epos heeft 'n symboliese betekenis. „Karelende Elegast” is verhefde en verinnigde uitbeelding van christelijke levensgedachten. Trouwens: gemeenlijk is voor de middeleeuwer de gedachte primair en het reële gebeuren illustratie van de reeds vooruit vaststaande gedachte. De middeleeuwer geloofde in het verhaal, niet omdat hij na 'n kritiese beschouwing het verhaal in overeenstemming achtte met de werkelijkheid — die vraag kwam bij de zuiver-middeleeuwse geest niet op — doch omdat hij het zag als noodzakelijke konsekwentie van de hoofdgedachte. Zijn eigen christelijke gedachten, waaraan hij niet twijfelde, zag hij in het gebeuren geprojecteerd. Daarom zijn de feiten en de motieven, waarin dat geschiedt, van weinig belang, en het brengt ons niet veel verder of we al weten, dat dezelfde motieven ook zijn gebruikt in de Russiese en Indiese literaturen. Het komt aan op de leidende gedachten en in het licht van die gedachten moeten de motieven worden bezien.

Zo zijn al de wonderen en toevalligheden in dit verhaal voor de wonderbaarlijk-avontuurlijke middeleeuwse geest vanzelfsprekende illustraties van de grondgedachte, dat God alle dingen bestuurt en 'n mens helpt, die zich vol vertrouwen tot hem wendt.

De eerste moeilijkheid voor Karel was ongezien en ongehoord buiten het kasteel te komen. Onmiddellijk stond zo z'n riddereer op het spel. Doch z'n besluit was genomen. Z'n geloofsvertrouwen werd niet beschaamd. Gods genadevolle bijstand liet zich gelden in twee wonderdaden zijnerzijds. De gesloten deuren, die Karel op z'n weg vond, gingen vanzelf open en de mensen sliepen, omdat God dat wilde, zo vast, dat ze niets van de zwaar geharnaste vorst vernamen, toen hij door het kasteel ging. Uitdrukkelijk zegt de dichter, dat God dat deed uit genegenheid voor de koning, die immers zo innig christelijk zich aan Hem had overgegeven.

Regel 167-192. Karel's gebed.

Toen Karel goed en wel buiten was, viel de beklemming van onmiddellijk te moeten handelen 'n moment van hem af, en gedwongen door de ernst van de situatie, stortte hij z'n godinnende ziel uit in 'n gebed, waarin hij om Gods bescherming smeekte op grond van de zondaarsliefde Gods

de handeling trekt hem in 't historisch gebeuren voor alles aan, zoo zagen we. Dat nu brengt mee: activiteit ook in den vorm: niet de verleden tijden der werkwoordsformaties gebruikt hij, maar de tegenwoordige tijden, die voor de plastische uitbeelding de geschikte zijn; hij werkt met korte zinnen zonder werkwoord, met uitroepen en vraagtekens. Een boek van Penning begint zoo:

„Ben jij dat, Jan?”

„Ja, vader Boessaart!”

„En dat in het holle van den nacht!”

„Ik ben gevlucht!”

„Uit het Weeshuis?”

„Ja — morgen is het te laat...” („Het Beleg van Gorkum”).

Dat is de karakteristiek van Pennings vorm.

Hier is niet slechts actie, hier blijkt ook Pennings gaarne gevolgde gewoonte in den gesprekstoon te schrijven, die vanzelf den gesprek vorm insluit. Sprektaalwendingen, uitdrukkingen uit den dagelijkschen omgang, typische zegswijzen e.d. zijn veelvuldig in zijn boeken. Zelfs was Penning sterk in het kleuren met zulke effecten: de Schrijver Penning was immers de verteller Penning, die nauwkeurig de registrering van zijn veelgebruikt instrument kende. Een voorbeeld kan hier weer ter illustratie dienen (uit hetzelfde boek „Het Beleg van Gorkum”).

Een Gorkumsche jongen is in Pruisischen dienst getreden als huzaar en komt nu (1813) met de troep bij een boer, dien hij van vroeger jaren kent, maar die hem natuurlijk niet herkent. Nu schrijft Penning niet: Willem Woude reed het erf van boer Peters op en deze was ten hoogste verbaasd, dat een Pruisisch huzaar hem bij den naam noemde... Neen, dat gaat bij Penning zoo:

„Baas Peters — hoe gaat het?”

„De boer is de kluts geheel kwijt; hij krabt zich achter de ooren; hij weet niet hoe hij het heeft!”... (tegenwoordige tijd: drie sterk-sprekende uitdrukkingen vóór een begrip).

„Is hier tooverij in 't spel? Ben ik nou gek of ben jij het?” (gangbare zegwijze, die bij zoo'n situatie dagelijks gehoord wordt).

„Ik hoop geen van beiden”, zegt Willem Woude. ('t vanzelfsprekende antwoord, dat in den omgang bij die uitdrukking behoort).

De lezer is bij zoo'n tooneeltje toeschouwer: hij ziet den boer in z'n verwondering en den ander in z'n plezier, dat de boer hem niet herkent.

voor 'n in Adam gevallen geslacht en geopenbaard in Christus en waarin hij de wondermacht van Christus aanriep. Alles stond hier in het teken van het geheimzinnige en wonderbaarlike. Karel besefte, dat menschenmacht en menschenkennis en menschenzucht hier zouden falen, dat hier Goddelijke wondermacht alleen alles ten goede zou kunnen wenden. Het karakter van dit werkje is dan ook door en door supranatureel. Op elke bladzijde schier laat de dichter ons gevoelen, hoe achter uiterlijke gebeurtenis en menselijke handeling God werkt en alle dingen in Zijn voorzienigheid heenleidt tot het goddelijk-gestelde doel.

Regel 193-217. Karel komt tot inkeer.

Toen de vorst zo eenzaam op het dievenpad was, werden z'n gedachten vanzelf bepaald bij de dieven. Toen God hem beval te gaan stelen, had dat 'n goede grond. Het hield verband, blijkt nu, met 'n zedelijk tekort bij Karel. Uit alles blijkt zo, dat de christelijke middeleeuwer de sentrale figuur uit z'n klassieke periode niet vergoedde tot 'n heros, doch hem in z'n afhankelijkheid van God en in z'n zondige menselijkheid zag op één lijn met de andere menschen. Het feit, dat de middeleeuwer-bij-uitnemendheid zo wordt uitgebeeld, doet er ons toe besluiten, dat de middeleeuwse levenshouding in z'n edelste uitingen principieel christelijk was.

Waarom bestond dat zedelijk tekort? Zie, Karel was egoïst geweest in die zin, dat hij, met negatie van de menselijkheid van z'n onderdanen, in ijzere konsekwentie het recht had gehandhaafd. Al te grote strengheid immers wordt vanzelf egoïsme. Karel was formalist geworden, blind voor de levende werkelijkheid. Op de geringste vergripen stelde Karel de zwaarste straffen. We kunnen het ook zo zeggen, dat Karel voor de dieven alleen vorst was geweest en niet mens. Door zijn heersers-tiranie had hij het organiese menschenleven verlaagd tot schematische logika. Hij maakte zich herhaaldelijk schuldig aan machtsusurpatie.

We zien nu de goddelijke paedagogiek doende om Karel z'n al te grote gestrengheid tot zonde te maken voor zijn bewustzijn, ten einde aldus zijn gedegenereerde menselijkheid, die niets meer zag dan de handhaving van het recht, te regenereren tot zuiver-normale menselijkheid, evenwichtig gespannen op de levensrealiteit. Karel moest genezen worden van z'n machtsusurpatie.

Psychologies gezien, was het dus de eerste taak van de goddelijke paedagogiek, om Karel uit z'n vorsten-zijn uit te heffen en als gewoon mens in de maanlichte nachtelijke eenzaamheid te brengen. Daar alleen kon hij tot zichzelf en dus tot inkeer komen. Daar nam hij zich dan ook voor, om nooit meer iemand ter zake van 'n klein vergrijp te laten ombrengen.

T. SCHUYT.
(Slot volgt.)

Zoozeer overheerscht deze neiging tot plastiek, dat meer dan eens de critiek voor overdrijving waarschuwt. In verschillende boekbesprekingen vond ik daarvan de sporen, met citatie van uitdrukkingen als: „de bezetting heeft hem om“, „hardgaat-ie“, „daar gaat-ie weer voor niks“, „een salamander van een kat“, „een serpent van een wijf“, „zoo'n kaalheids“, „voor den deksel“, „wat een aap“, „wat 'n uilskuiken“ e.d.

Naast deze eigenschap staat dan, merkwaardig in haar tegenstelling, de afwisseling in toon, als Penning plechtige momenten beschrijft of over ernstige dingen handelt. Dan vinden we gesprekken, die even onnatuurlijk zijn in hun vorm, als de eerste gewoon zijn. Als moeder Woude, na lange jaren van scheiden, haar zoon terugziet, zegt zij:

„O, mijn kind — welk een tocht hebt gij gemaakt — ik heb u als uit den dood weder ontvingen.“

En de zoon antwoordt: „Uwe gebieden hebben mij uit den ruischenden afgrond gered, moederke.“

Een dergelijk gesprek toont in zijn vorm niets van de emotie, die de woorden willen vertolken en is daarom geheel onnatuurlijk.

Maar, literaire critiek moge dan zulke tegenstellingen constateeren, de lezers hebben er zich nooit aan gestooten. Zij aanvaardden het eene zoowel als het andere, omdat ze door beide werden gevoeld.

Ook de rijke fantasie van den Auteur zette een stempel op den vorm. Vooral in beschrijvende gedeelten kwam die tot uiting, op een manier, die u uit honderd andere zinnen die van Penning doet herkennen. Over de Gorkummers, tijdens het bombardement der stad in een gewelf onder den wal samengeschooten, vertelt hij dit, in inhoud en vorm even karakteristiek Penning:

„Uit de diepste schaduw rijst een stem op en Willem Woude herkent die stem. En een tweede stem paart zich aan die eerste en hij herkent ook die tweede stem, want de eerste stem is Vader Boessaarts stem en de tweede stem is moeder Woude's stem. En andere stemmen vallen in: bevend en ontroerd, uit al de hoeken, uit de schaduwen des doods rijzen de stemmen op en die driehonderd ellendigen zingen. Zij zingen —! Een lied in den nacht —! Zij zingen allen... en uit de ingewanden der aarde rijst het roerend smeekgebed omhoog...“

Stylistisch is een zin als deze lang niet zonder bedenken (men lette op de matte frequentie van het woord „stem“) maar het effect is volkomen. Elke lezer komt onder den indruk van wat daar in dien angstnacht gebeurt. Vooral ook in de natuurbeschrijvingen, die Penning zoo gaarne geeft, vinden we van die vormeigenaardigheden, die we „Penning clichés“ zouden kunnen noemen: „door de takken ruischte het lied der eeuwen“, „door de iepen langs den weg fluisterde de wind het lied der eeuwigheid“, „over de landen breidde zich uit de stille heerlijkheid van den avond“, „de dorre takken van de iepenboomen fluisterden... „wees welkom“, „de zon heft haar lied van vreugde aan en de dorre takken der iepen antwoorden“.... Heel merkwaardig is in dit opzicht de sterke gehechtheid van den Auteur aan het beeld van den boom, die spreekt, fluistert, antwoordt enz. Men vindt dat in ieder boek meermalen.

En dan heeft ook de volksromantiek haar vorm-effecten. Als Gorkum is bevrijd zingen de menschen een psalm, en „dit psalmlied is als het licht, dat onweerstaanbaar is, het psalmlied breidt zich uit: als op vleugelen; het stijgt opwaarts, als een dankoffer, om God groot te maken, en het is de dag des Heeren“. Zoo'n slot (wat uit alles spreekt, dat de passage het besluit is van een hoofdstuk) „pakt“, de lezers voelen de ontspanning, die zich uit in een danklied en ze komen onder den indruk van de grootsheid van het oogenblik.

Een zelfde effect weet de Schrijver te bereiken met een fragment als het volgende: Koos Malan, de kloek strijder uit Jan Kordaal, komt na den nacht der overrompeling van Mozelekatse's residentie, bij zijn bruid, Truia, als de dag doorbreekt:

„De hemel geleek een groote lichtzee, die zich uitbreidde boven het Boerenlager; hij fonkelde van purper en goud. De wind ging liggen; de accacia-boom wierp stille, gekanteelde schaduwen op de frissche grastapijten. Truia had haar mooiste kappe op; het was hagelblank; de rozen schitterden er op. En om haar hals hing het snoer van bloedkoralen.“

„Je ziet er uit als een bruid!“ zeide Koos met zoet welbehagen; „o, mijn schat, wat heb ik naar zon verlangd!“

Een vogel floot boven hun hoofden; hij zong het lied der liefde. De kreet van een korhaan werd gehoord, tusschen het wijgengeboonte blonk het water der rivier als een zilveren spiegel“.

Als men een passage zou zoeken, die al de vorm-effecten van Pennings stijl bevat, zou men hier een uitstekend voorbeeld vinden. Want hier hebben we, in samenvatting, alles wat den vorm van Pennings boeken typeert.

Ik geloof niet, dat het noodig is, meer aan deze opmerkingen toe te voegen. Men zou kunnen voortgaan met citeren en telkens op de Penning-effecten kunnen wijzen, maar het bovenstaande geeft meen ik, voldoende inzicht in wat het eigenaardige is

van dien vorm. Zeker is, dat ook de vorm van Pennings verhalen, zoo geheel aansluitend weer bij de psychische gesteldheid van den doorsnee lezer, een der elementen is, die de betekenis vormen van die boeken als christelijke volkslectuur.

Hiermee ben ik gekomen aan het eind van mijn artikelenreeks over het leven en den arbeid van dezen nitnemenden volkschrijver. Wat ik bedoeld heb was, onze lezers den Schrijver, die bij velen zoo groote en zoo welverdiende plaats inneemt in hart en huis, nader te doen kennen, in zijn persoonlijkheid, zijn eigenschappen, zijn werk, zijn betekenis. Naast de vele, alleszins verdienstelijke, persbeschouwingen, gelegenheidsartikelen, „In Memoriam“-schetsen e.d., die alle te zamen genomen, een treffelijke teekening geven van de Penning-figuur, bestond niet een samenvatting, die als een geheel, alle factoren vereenigt; ik heb die althans niet kunnen vinden. En toch vordert de plicht der dankbaarheid, dat we van Penning, die zoo veel voor ons christelijke volksdeel heeft gedaan en beteekent, een zodanig beeld ons kunnen vormen. Daarom heb ik getracht in die leemte te voorzien. Ik had daartoe veel ruimte noodig en heb veel gevraagd van de belangstelling der lezers. Maar over een leven van zooveel arbeid, en een schriftelijke nalatenschap van zoo grooten omvang en veelvormige betekenis, kon niet in beknopter vorm worden gehandeld, wilde ik het gestelde doel bereiken. Bovendien waren de correspondenties, die ik telkens ontving, evenzovele aanmoedigingen om op den ingeslagen weg voort te gaan.

Penning, onze Penning, wiens leven en arbeid „een lichtend spoor“ is geweest voor velen, die voor tal van jongeren een leidman is geweest en ons christelijk volksdeel zoozeer aan zich heeft verplicht, die gebijgd heeft van het geloof in Christus, als de eenige kracht in leven en sterven, zolang het dag voor hem was, Penning verdiende de aandacht, die we voor hem hebben gevraagd. Wel waarlijk is ook hij geweest een van die voorgangers, die we hebben te gedenken, die spreken, lang nadat ze gestorven zijn.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

‘t Jaarboek van „De Unie, een School m. d. Bijbel“.

Het Jaarboekje is een Jaarboek geworden. Die titelverandering werd noodig. Voor ons ligt een kloek boek van 256 bladzijden met de meest volledige gegevens omtrent het Christelijk onderwijs. Dat kan geen Jaarboekje meer heeten.

Niet anders dan groote dankbaarheid kan de harten van de voorstanders van „De School met den Bijbel“ vervullen, wanneer ze kennis nemen van de gegevens in dit boek verwerkt. Eerst komen statuten en reglementen, zooals gebruikelijk is, dan een naamlijst van bestuursleden en oud-bestuursleden van de Unie. De namen van de meest voor- aanstaande personen uit onzen schoolstrijd komen daarin voor en met innige voldoening gaat ons oog over zulk een eerbiedwaardige rij. Daarop volgt het verslag van de Jaarvergadering, het vorige jaar te Utrecht gehouden. Het referaat over de Persoonlijkheid van den Onderwijzer werd volledig afgedrukt en de bespreking daarover kort geresumeerd.

Onze aandacht wordt verder getrokken door de mededeeling, dat het Fonds tot subsidieering van een of meer leerstoelen voor Christelijke paedagogiek groot is: f 9095.48. Dit Fonds dateert pas van 1922.

Zonder twijfel interesseert ons allen de bladzijde, waarop de verschillende Unie-collecten van 1879—1926 genoteerd staan. Met vreugde kunnen we constateren, dat deze collecte in 1926 weer boven de f 100.000 was, n.l. f 102772.10. Er was eenige achteruitgang. In 1918 was dat bedrag f 177076.39. Sinds liep het terug tot 1923, met een collecte van f 86875.22½, maar nu zijn we weer in de stijgende lijn.

Het daarna volgend overzicht van het Christelijk onderwijs in Nederland munt uit door volledigheid. Aan Bewaarscholen tellen we in ons land 300, met 27013 leerlingen; aan scholen voor gewoon en meer uitgebreid lager onderwijs 1826 met 259371 leerlingen. In het laatste jaar is dit aantal scholen met 104 gestegen, 31 nieuwe scholen werden geopend, 73 scholen werden gesplitst. Het onderwijs wordt gegeven door 7694 leerkrachten, terwijl nog 2798 kweekelingen in opleiding zijn. Daarvoor zijn we in ons land in het bezit van 21 Chr. kweekescholen en 33 Chr. Normalessen.

Op de 10 scholen voor Chr. buitengewoon lager onderwijs worden onze achterlijke, blinde en doove kinderen onderwezen.

Chr. Hoogere Burgerscholen tellen we 17, Chr. Gymnasia 7, Chr. Lycea 8.

Het onderwijs in onze Overzeesche Bezittingen is niet vergeten. In onze Oost bezitten we 85 scholen voor L. en M. U. L. O., in onze West 30 scholen met nog 12 Boschlandscholen, uitgaande van de Evang. Broedergemeente.

Voor al bovengenoemde scholen worden ook opgegeven de organisaties met de Besturen, die er voor arbeiden. Verder krijgen we een volledig overzicht van de Chr. Onderwijzers en eindelijk een Kort Overzicht van de bepalingen der Lager-Onder-

wijswet 1920 en der Koninklijke Besluiten, die daarop betrekking hebben.

Voor allen, die met het Chr. onderwijs op de hoogte willen en moeten zijn, is het een onschatbare uitgave. Vooral onze onderwijzers en schoolbestuursleden moeten het bij de hand hebben. 't Is te bekomen aan het bureau van de Unie, Sweelinckstraat 39, Den Haag.

Gr.

G. MEJMA.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Om den bisschopstiftel.

De volgende vragen stelt het Deutsche „Pfarrerblatt“ naar aanleiding van het voorstel om den titel van „Generaalsuperintendent“ te veranderen in „Bisschop“.

1. Gaat het inderdaad a l l e n maar om een verandering van den titel voor den Generaalsuperintendent, of willen de voorrechters voor den nieuwen titel eigenlijk toch niet een nieuw ambt scheppen?
 2. Beloven wij ons in ernst, gezien de werkelijkheid in onze gemeenten, een verheffing van het kerkelijk besef, van 't bezoek der godsdienstoefeningen, van de bereidwilligheid, kerkelijke belastingen te betalen, enz., den minsten vooruitgang door den nieuwen titel?
 3. Wat veel ernstiger is: beloven wij ons voor den innerlijken nood van onze kerk, het ongeloof, het worstelen om zuiver christelijk inzicht, den minsten vooruitgang door den nieuwen titel van den Generaalsuperintendent?
 4. Gelooven wij in ernst, met de verhouding van den Roomschen Bisschop tot zijn priesters voor oogen (die een verhouding van heerschappij en niet van vertrouwen is), dat door de invoering van den titel of het ambt van bisschop de dringend gewenschte innerlijke invloed (leiderschap) van den Generaalsuperintendent op de predikanten, zijn ambt van zielverzorger, bevordert zou kunnen worden?
 5. Moet de verandering van den titel of het ambt thans geschieden? Is er gevaar van te duchten, als zij niet komt? Kan onze kerk den weg Gods in den nieuwen tijd niet gaan zonder oogenblikkelijke invoering van den nieuwen titel?
 6. Gelooven wij in ernst, dat de invloed der kerk op de machtsfactoren in den staat (ministers, politieke partijen, economische organisaties) ook maar één procent stijgt, als de Generaalsuperintendent „Bisschop“ heet?
 7. Kunnen wij het oog daarvoor sluiten, dat breede, ernstige kringen van onze kerk met groote bezorgdheid in het nieuwe bisschopsambt den eersten stap van een kerkelijke ontwikkeling zien, die de fundamenteën van onze kerkenordering niet wil aantasten, maar van binnen uithollen moet?
 8. Kunnen wij het oog daarvoor sluiten, dat zeer breede kringen van uiterst levendig kerkelijk besef door de invoering van het bisschopsambt in hun negenheid voor onze groote landkerk ten diepste geschokt worden?
 9. Kunnen wij het oog daarvoor sluiten, dat overspannen hoogkerkelijke kringen thans reeds met den naam van bisschop en aartsbisschop een spel spelen, dat eenvoudig niet meer evangelisch is (Aartsbisschop van Thyatire)?
- Kortom: is de invoering van den bisschopstiftel werkelijk noodig? Is zij thans noodig? Is zij bedenkelijk? Derhalve.....
- Het antwoord ligt reeds in die vragen opgesloten. De strijd om den bisschopstiftel in Deutschland wordt al warmer en warmer.
- Terecht voelt het eenvoudige volk er een romani-seerende strekking in.
- Opmerkelijk, dat Engeland en Deutschland gelijk-tijdig een strijd van gelijke Tendenz doormaken.

HEPP.

PERS-SCHOUW.

Internationaal Calvinisme.

Men kent het onderwerp wel onder onze lezers; Prof. Hepp heeft het eens behandeld in een reeks hoofdartikelen. Prof. Grosheide zegt er iets over in het „N.-H. Kbl.“:

Toen het bleek, dat de Hervormde Kerk zeker in twee groote groepen, één naar Luther zich noemend en een andere naar Calvijn zich richtend, uiteen was gevallen, heeft men van Gereformeerde zijde al het mogelijke gedaan om althans alle Gereformeerden bijeen te houden. Men weet, dat op de Dordrechtse Synode zeer vele buitenlandsche afgevaardigden tegenwoordig waren en er zouden er nog meer geweest zijn, indien niet b.v. den broeders uit Frankrijk — toestanden zooals ze nu nog in Oost-Europa voorkomen — belet was naar Holland te reizen.

Onze vaders stonden in levendig verkeer met buitenlandsche Gereformeerde theologen. Dat men alleen Latijn als wetenschappelijke taal gebruikte, maakte het gemakkelijker dan thans om met elkander mondeling of schriftelijk van gedachten te wisselen. Zoo kon het gebeuren, dat vele Nederlandsche theologen eerst of later ook in het buitenland hoogleraar waren en dat de studenten trokken van Universiteit naar Universiteit.

Na een periode van inzinking, zegt Prof. Grosheide, kwam er weer opleving van het ideaal:

Onze groote Gereformeerde theologen Kuyper en Bavinck waren internationaal gezind, hadden vele vrienden over de grenzen, hun werken werden ook elders gelezen. Theologische studenten kwamen naar de Vrije Universiteit en naar Kampen. Door den oorlog werd Hongarije ontdekt als een land, waar nog veel echt Calvinisme school. En het is erg nuttig voor ons Hollandsche Gereformeerden geweest, die zeker eenige